

**Wyrok z dnia 17 lipca 1996 r.
II URN 18/96**

Przedsiębiorstwo użyteczności publicznej, stanowiące jednostkę organizacyjną i mające osobowość prawną oraz realizujące zadania własne gminy, ma warunkową zdolność upadłościową w rozumieniu art. 3 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm.) i może, w określonych warunkach, ulec likwidacji.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer, Sędziowie SN: Maria Tyszel (sprawozdawca), Jerzy Kuźniar.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 1996 r., sprawy z wniosku [...] Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w L. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. o ustalenie nieistnienia obowiązku opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Pracy i Polityki Socjalnej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 27 września 1995 r. [...].

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie [...] Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w L. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 28 listopada 1994 r. [...]

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 28 listopada 1994 r. stwierdził, że [...] Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w L. ma obowiązek opłacania w okresie od 1 stycznia 1994 r. do 30 kwietnia 1994 r. składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Na skutek odwołania [...] Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w L. Sąd Wojewódzki wyrokiem z dnia 27 września 1995 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że [...] Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w L. nie ma obowiązku opłacania składek na tenże Fundusz. W uzasadnieniu Sąd wyraził pogląd, że skoro Przedsiębiorstwo posiada status przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, to wyłączona jest wobec niego możliwość ogłoszenia upadłości bądź likwidacji, co wynika z przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe. W tej sytuacji nie mają do niego zastosowania przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, z których wynika obowiązek płacenia spornych składek.

Od tego wyroku rewizję nadzwyczajną wniósł Minister Pracy i Polityki Socjalnej, który zarzucając, że zaskarżony wyrok został wydany z rażącym naruszeniem prawa, w szczególności art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1), art. 3 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934

r. Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm.), art. 6 i art. 19 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 18, poz. 80 ze zm.), a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej, wnosił o jego uchylenie i oddalenie odwołania Lubelskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Lublinie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie z dnia 28 listopada 1994 r.

W odpowiedzi na rewizję nadzwyczajną skarżące Przedsiębiorstwo wniosło o jej oddalenie. W uzasadnieniu odpowiedzi powołano się na to, że skarżący jako jednostka organizacyjna gminy jest jednostką samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwem użyteczności publicznej, a więc na podstawie art. 3 § 2 Prawa upadłościowego w stosunku do takiej jednostki nie można ogłosić upadłości oraz nie podlega ona też likwidacji, a procedury upadłościowe i likwidacyjne, wynikające z ustawy o przedsiębiorstwach państwowych nie mają żadnego związku z rozpatrywaną sprawą. Ponadto podniesiono, że zarzuty zawarte w rewizji nadzwyczajnej mogły być podnieszone w trybie przewidzianym procedurą sądową, a całkowita bierność strony nie stanowi przesłanki do wnoszenia rewizji nadzwyczajnej.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1 ze zm.) zwanej dalej ustawą, pracodawcy, z wyjątkiem określonym w art. 17 ust. 3 tej ustawy, mają obowiązek opłacania składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Pracodawcą, w rozumieniu ustawy - w myśl jej przepisu art. 2 ust. 1 - jest osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zatrudniająca pracowników w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, z wyjątkiem zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych. Przepis art. 2 ust. 2 ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 11 sierpnia 1995 r. określał, że przepisów ustawy nie stosuje się do pracodawcy, wobec którego odrębne przepisy wyłączają możliwość ogłoszenia upadłości i likwidacji. Po nowelizacji, dokonanej w przepisie art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 87, poz. 435), omawiany przepis art. 2 ust. 2 stanowi, że przepisy ustawy stosuje się do pracodawcy będącego osobą fizyczną, a także do pracodawcy będącego jednostką organizacyjną, jeżeli odrębne przepisy nie wyłączają ogłoszenia jego upadłości i przewidują możliwość jego likwidacji. Porównanie poprzedniej i aktualnej treści art. 2 ust. 2 ustawy wskazuje na zachowanie, w obu jego brzmieniach, tej samej funkcji, tj. że ten pracodawca nie jest obowiązany do opłacenia składki, którego pracownicy nie będą korzystali ze świadczeń z Funduszu, gdyż wobec tego pracodawcy nie można ogłosić upadłości i likwidacji.

Jest poza sporem, że Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w L. jest przedsiębiorstwem użyteczności publicznej a więc w pierwszej kolejności rozstrzygnięcia wymaga zagadnienie, czy - w myśl obowiązujących przepisów - wobec tego Przedsiębiorstwa wyłączona jest możliwość ogłoszenia upadłości i likwidacji.

W myśl art. 3 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe "Nie można ogłosić upadłości przedsiębiorstw państwowych: (...) przedsiębiorstw użyteczności publicznej oraz

państwowej jednostki organizacyjnej "Polska Poczta, Telegraf i Telefon" a także innych określonych w odrębnych przepisach, jeżeli właściwy organ uprawniony do reprezentowania Skarbu Państwa zgłosi sprzeciw i złoży oświadczenie o przejściu zobowiązań przedsiębiorstwa."

Szczegółowej wykładni gramatycznej, systemowej i funkcjonalnej tego przepisu dokonał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 14 września 1995 r., II UZP 16/95 (OSNAPiUS 1996 nr 9 poz. 130) dochodząc do konkluzji, że jeżeli zachodzą przesłanki z art. 1 § 1, art. 3 § 2 Prawa upadłościowego można ogłosić upadłość również komunalnego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, jeżeli właściwy organ gminy nie zgłosił sprzeciwu i nie złożył oświadczenia o przejściu zobowiązań tego przedsiębiorstwa.

Skład orzekający w niniejszej sprawie, w całej rozciągłości podziela stanowisko zawarte w tej uchwale wraz z poglądami wyrażonymi w jej uzasadnieniu, nie zachodzi więc potrzeba ich powtarzania.

Pogląd wnioskodawcy, że Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej jest jednostką organizacyjną gminy, a tym samym jednostką samorządu terytorialnego, w związku z czym na podstawie przepisu art. 3 § 1 Prawa upadłościowego nie można ogłosić jego upadłości nie znajduje uzasadnienia w przepisach ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95 ze zm.), zwanej dalej ustawą o samorządzie. W myśl przepisów art. 7 pkt 3 w związku z art. 9 tej ustawy dla zaspokojenia zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą, stanowiących zadania własne gminy, gmina może tworzyć dwojakiego rodzaju jednostki organizacyjne: 1) jednostki budżetowe pozostające w strukturze gminy (prawnie nie wyodrębnione jednostki budżetowe), 2) jednostki prawne wyodrębnione (mające osobowość prawną), w tym przedsiębiorstwa.

[...] Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej wykonuje wprawdzie zadania własne gminy w rozumieniu art. 7 pkt 3 ustawy o samorządzie lecz równocześnie jest jednostką prawnie wyodrębnioną ze struktury gminy, podmiotem mienia komunalnego w rozumieniu art. 45 ust. 1 tej ustawy, samodzielnie decydującą o przeznaczeniu i sposobie wykorzystania składników majątkowych, przy zachowaniu wymogów zawartych w odrębnych przepisach prawa, z zastrzeżeniem wprowadzonym w ust. 2 tegoż przepisu. Jest więc przedsiębiorstwem posiadającym samodzielność względną, ograniczoną jedynie przepisami całokształtu ustawodawstwa, jak i uchwałą gminy w zakresie wskazanym w powołanym przepisie art. 45 ust. 2 ustawy o samorządzie, przedsiębiorstwem mającym warunkową zdolność upadłościową i podlegającym likwidacji.

Podzielając pogląd skarżącego, że społeczna potrzeba istnienia przedsiębiorstwa zapewniającego ogrzewanie miasta nie może ustać, Sąd Najwyższy zauważa, że w stosunku do takiego przedsiębiorstwa istnieje możliwość stopniowego ograniczania, do całkowitego zakończenia jego działalności. Jest to możliwe w razie powstania innego podmiotu gospodarczego o podobnym zakresie działalności ale o innej bardziej ekologicznej, tańszej, wydajniejszej technologii, lub organizacji pracy.

Wprawdzie słuszny jest pogląd wyrażony w odpowiedzi na rewizję nadzwyczajną, że całkowita bierność strony w postępowaniu przed sądami powszechnymi nie stanowi przesłanki do wniesienia rewizji nadzwyczajnej, jednakże takie zachowanie strony nie stanowi też podstawy do jej oddalenia. Podstawą wniesienia rewizji nadzwyczajnej jest - w myśl przepisu art. 417 KPC - rażące naruszenie prawa z jakim

wydano zaskarżone orzeczenie oraz naruszenie tym orzeczeniem interesu Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli rewizja taka została wniesiona tak, jak w niniejszej sprawie po upływie 6 miesięcy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia (art. 421 § 1 KPC).

Powyższe wywody oraz stanowisko wyrażone w powołanej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 14 września 1995 r., II UZP 16/95, w przekonaniu składu orzekającego, uzasadniają konkluzję, że zaskarżony wyrok został wydany z rażącym naruszeniem prawa [...].

Sąd Najwyższy podziela stanowisko wyrażone w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej, że zaskarżony wyrok narusza także interes Rzeczypospolitej Polskiej poprzez, z jednej strony, nieuzasadnione zmniejszenie środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych a z drugiej, wyłączenie pracowników strony skarżącej z możliwości skorzystania w razie potrzeby, ze środków tego Funduszu. Błędna wykładnia prawa upadłościowego, powodująca sprzeczne z tym prawem orzeczenie o nieistnieniu obowiązku opłacania składki na tenże Fundusz w sposób nieuzasadniony zaniża koszty obciążające Przedsiębiorstwo, umacniając jego pozycję monopolistyczną, nie motywuje do przemian gospodarczych leżących w interesie społecznym, przez co również narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy z mocy powołanych przepisów oraz art. 421 § 2 i 422 § 1 KPC orzekł jak w sentencji wyroku.

=====